

Hoop op heil voor iedereen

Voorganger: Ds. Christine v.d. End

Lezingen:

1^e schriftlezing: Lucas 2, 22-40

2^e schriftlezing: Galaten 3:1-9 en 3:19-4:7

Gemeente van Christus,

De vorige keer dat we als gemeente samenkwamen vierden we kerst, het feest van de geboorte van Christus. Hoewel de een het feest meer ingetogen beleeft dan de ander, is het een belangrijk moment waar we met elkaar in de adventstijd naartoe hebben geleefd. Vanuit het donker op zoek naar het licht. Licht waarnaar we zo kunnen verlangen in ons bestaan hier en nu. Licht dat doorbreekt in de geboorte van een kind, een geboorte die de hemel letterlijk openbrak: 'Ere zij God in de hoge en vrede op aarde'.

Ondanks dat ook kerstliederen spreken van wieg en graf, van kribbe en kruis, verwonderen we ons in deze tijd van het jaar het liefst over het licht dat het kerstkind verspreidt en warmen we ons aan het gebeuren in de stal: de geboorte van het beloofde koningskind. De hoop die daarin oplicht, daar willen we aan raken, daar willen we ons door laten bemoedigen. Het vertrouwen van Maria, Jozef, de herders, daar willen we ons door laten inspireren. De warmte en geborgenheid die op de achtergrond meeklinkt in het verhaal zoeken we op, in elkaars huizen, in ontmoeting, in kaarsjes die branden in het donker, in geven en ontvangen, delen van wat er is.

Het beeld van het kind Jezus nog op ons netvlies, de engelenzang bij wijze van spreken nog hoorbaar in de verte, maakt dat de woorden van de apostel Paulus die we vanmorgen lazen wel erg cru binnenkomen. Paulus die de Galaten woedend terecht wijst omdat ze volgens hem het verkeerde pad in zijn geslagen. "Galaten, u hebt uw verstand verloren! Wie heeft u in de ban gekregen? Ik heb u Jezus Christus toch openlijk en duidelijk als de gekruisigde bekendgemaakt?".

Dat is wel een heftige overgang van de kribbe naar het kruis - en eerlijk gezegd laat het oecumenisch leesrooster ook pas verderop in de brief de lezing voor vandaag beginnen. Maar toen ik alleen dat stuk had gelezen, het einde van hoofdstuk 3 en het begin van hoofdstuk 4, ontbrak het bredere verband. Het niet laten klinken van Paulus' boosheid en zijn teruggrijpen op de verkondiging van de Messias als de gekruisigde, voelde als gladstrijken, juist het vervreemdende in Paulus' schrijven hoorde ook een plek te krijgen in de lezing van vandaag.

In de evangelielezing uit Lucas speelt het

vervreemdende immers ook een rol! De oude Hannah en Simeon in de tempel lijken op het eerste gezicht helemaal te passen nèt na kerst, met hun verwondering, hun vertrouwen, hun hoop op licht voor de wereld in dit kind. Maar ook hier komt ter sprake dat het teken van het kind betwist zal worden en hangt al in de lucht dat de verkondigde bevrijding gepaard zal gaan met het vallen van de een en het opstaan van de ander.

Waar wij in onze tijd het liefst een plaatje willen schetsen van een wereld, een leven dat helemaal klopt, een leven zonder wanklank - zoals in een opgepoetste CV, een fleurige pagina voor Facebook of een tv-reclame - zo is dat in de verhalen die de bijbel ons vertelt niet. Ze verhalen de rauwe werkelijkheid. Een rauwe werkelijkheid die we, juist ook in deze dagen rond kerst vaak willen ontwijken. Even de lieve vrede bewaren, een geforceerde wapenstilstand misschien, maar liever wegstijven van problemen of toedekken waar de echte pijn vandaan komt. Overal klinkt zoete kerstmuziek en zelfs de caissière in de supermarkt draagt een mooie kerstjurk, vrolijk kerstfeest voor iedereen ...

Maar precies in de rauwe, niets verhullende werkelijkheid grijpt God in in het bestaan van mensen. Juist dat is de boodschap van het kerstverhaal. Er is een nieuw begin waar het onmogelijk lijkt, een begin van iets dat we gemakkelijk over het hoofd zien en waarvan we al helemaal niet kunnen overzien waar het toe leidt ...

Zo hebben Simeon en Hannah het over een licht voor de heidenen, bevrijding van Jeruzalem. In dit Joodse kind, opgedragen in de tempel, zoals de wet voorschrijft, openbaart de God van Israël zich als redder voor alle volken. Wat een gevaarlijke boodschap van deze rechtvaardige Simeon en profetes Hannah daar in de tempel van Jeruzalem.

Want had de God van Abraham en Sarah niet een exclusief verbond met het Joodse volk? En was niet de Romeinse keizer de enige heerser die dagen van alle volken? Uit de monden van twee oude en kwetsbare mensen tekent de evangelist Lucas tegendraadse profetische woorden op. De brief van Paulus aan de Galaten is minstens zo tegendraads. Na zijn ervaring onderweg naar Damascus wist uitgerekend hij, een joodse wetgeleerde, zich geroepen als apostel voor de

heidene. In Christus, zo geloofde Paulus, was een nieuw tijdperk aangebroken, waarin Jood en Griek, slaaf en vrije, man en vrouw allemaal gelijkwaardig zijn.

Dat betekent volgens Paulus een andere rol voor de wet.¹ De uiterlijke wettelijke voorschriften die het Joodse volk een aparte status gaven, het koosjere eten, het vieren van de sabbat en de besnijdenis, maakten dat er geen gemeenschap kon zijn tussen Joden en andere volken. Paulus benadrukt in zijn brief de geestelijke betekenis van de wet en schrijft: “want de hele wet is vervuld in één uitspraak: Heb uw naaste lief als uzelf”.² Hij lijkt zich daarmee te voegen in de traditie van profeten die voezegden dat er een nieuw verbond zou komen, een waarin God de wet in de harten van mensen schrijft.³

Daarom is Paulus zo boos op de Galaten, die door hun geloof in Christus de God van Abraham hebben leren kennen. Deze gelovigen zonderen zich nu af door specifieke feestdagen te vieren en besnijdenis te overwegen. Voor Paulus is het de vraag waarop je je laat voorstaan, of anders gezegd, waarop je je vertrouwen stelt.⁴ Op de geest die God geeft? Of op uiterlijke kenmerken? Kenmerken op basis waarvan je andere mensen buiten kunt sluiten?

Ik denk dat de vraag van Paulus - waar vertrouw je op? - ook voor ons gelovigen vandaag de dag een prangende vraag is. Want neigen wij mensen er niet altijd naar ons vast te klampen aan regels en tradities? Niet alleen omdat we denken dat het zo hoort, maar vooral omdat het ons houvast geeft. Dat kan ons het zicht ontnemen op datgene waarvoor regels en tradities bedoeld zijn. Misschien kan het nu anders, misschien moet het anders, omdat er mensen buiten de boot zijn gevallen, buitengesloten dreigen te worden. Gods heil is voor

iedereen. Aan het eind van de lezing van vandaag vergelijkt Paulus de wet met een ‘bewaker’, een ‘toezichthouder’. De manier waarop dit vertaald is doet negatief aan. Maar in het Grieks staat er letterlijk dat de wet als een ‘pedagoog’ was, een opvoeder.⁵ Zo’n pedagoog was gebruikelijk in rijke Grieks-Romeinse gezinnen en verzorgde de opvoeding van de kinderen als de ouders van huis waren. Volgens Paulus betekent het nieuwe tijdperk in Christus dat een tastbare pedagoog of toezichthouder niet meer nodig is.

Met de komst van Gods zoon, zijn leven en sterven, is God dichter dan ooit de mensen genaderd. Alle mensen. Door op God te vertrouwen en te geloven zegt Paulus, ontvangen we zijn geest. Dat was bij Abraham al zo. En nu, in Christus, roept God ook ons, mogen ook wij weten dat we Gods kinderen zijn. Geroepen om vrij te zijn en elkaar te dienen in liefde.⁶

We kunnen Kerst niet vieren zonder een blik op Pasen, daar loopt het op uit: een nieuw begin, door de dood heen. Huub Oosterhuis dicht (*Gezang 161: 1 en 5*):

Uit uw hemel zonder grenzen
komt Gij tastend aan het licht
met een naam en een gezicht
even weerloos als wij mensen.

Als een woord zijt Gij gegeven
als een nacht van hoop en vrees
als een pijn die ons geneest
als een nieuw begin van leven.

Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven,
opdat wij leven ...

Amen

Noten

¹Vergelijk bijvb. B.J. Lietaert Peerbolte, *Paulus en de rest: Van farizeeër tot profeet van Jezus* (Zoetermeer: Meinema, 2010), 150-153 en J.D.G. Dunn, *The Theology of Paul the Apostle* (Grand Rapids: Eerdmans, paperback editie 2006), 128 e.v..

²Galaten 5:14; vergelijk Romeinen 3:31

³Zie bijvoorbeeld Jeremia 31:33, Ezechiël 36 en Deuteronomium 30:6

⁴D. Boyarin stelt in zijn *A Radical Jew: Paul and the Politics of Identity* (Berkeley: University of California, 1994), dat je kaucao, mai (je laten voorstaan op/ je beroemen op) ook kunt vertalen met ‘to trust in’, 81.

⁵Galaten 3:24 en 25, zie Lietaert Peerboltes Paulus en de rest, 152 w.b. *paidagogos*.

⁶Galaten 5:13